

JA ZEGGEN TEGEN EEN GROTER LEVEN

Serie Zeg maar JA

“En waar is opa nu dan, als hij dood is?” Het zijn de kinderen die de vraag nog stellen. Het zijn vaak de kinderen die zich er zorgen om maken hoe het verder gaat met de overledene. Wij volwassenen vallen eerder stil. We zijn er aan gewend, we weten. Op een dag word je geboren, en op een dag ga je ook weer dood. En zo lang we leven, doen we alsof het nooit ophoudt. Door die manier van leven is het elke keer wel weer een schok als er iemand dichtbij ziek wordt en hoort dat zijn of haar leven eindig is, als er iemand sterft. De duidelijke antwoorden van de christelijke traditie doen het vaak niet meer. In de hemel, bij God zijn, mogen vaak niet meer gelden als logische antwoorden. Waar we terecht komen lijkt een grote leegte te zijn. Of zou je het ook een groter leven kunnen noemen?

Is dat grotere leven ook waar het in openbaring 21 over gaat? Een nieuwe hemel en nieuwe aarde. Waar alles anders is, en de Eeuwige in ons midden woont. En dood zal niet meer zijn. En de zee is er ook niet meer. Daar was ik wel verwonderd over, want de zee, is die nu zo slecht? In de bijbelse wereld vaak wel, daar, in de zee, heerste het beest, de chaos. Het scheppingsproces, het ordenen van de tohuwaboehoe, de chaos van in den Beginne is voltooid. Misschien is dat wel een vraag die ik mij op het einde van mijn leven zal stellen: in hoeverre heb ik leefbaarheid gecreëerd, of er aan minstens meegeholpen? (of nog minder: niet teveel schade aangebracht). Ik hoop dat er met een liefdevolle blik op ons leven wordt teruggezien, vanuit de hemel, maar ook vanaf de aarde. Bij voorbeeld op Allerzielen.

Met Allerzielen is de laatste jaren wel iets bijzonders aan de hand. Mensen komen samen, om kaarsen aan te steken, een ode aan de doden uit te spreken, om verhalen te delen en daarmee ook de eenzaamheid te verdrijven die om dood en sterfelijkheid heen hangt. Een paar jaar geleden vierden we Allerzielen op IJburg, (nieuwe stadswijk waar alles bedacht en gepland is). Niet in een kerk, niet met een viering, maar midden op straat, met kunst en muziek. In een toren van oude appelkistjes kon iedereen een gedenkplek maken en versieren met bloemen, een kaarsje, tekeningen van kinderen, gevallen blaadjes en gedichten. Samen maakten we een plek waar verhalen en symbolen aan het licht brachten wie onze doden zijn. Mensen die elkaar niet of nauwelijks kennen wisselden verhalen uit over mensen die hen dierbaar waren. En als ze over hun overledenen gingen vertellen klonk daar veel tederheid en dankbaarheid in door.

Bij het einde van de allerzielenviering op straat stonden we met zijn allen stil, zongen een lied ‘Ik draag je met me mee, je bent er en ook niet. Zo onbereikbaar zo dichtbij, zingt jouw naam in mij’. Ik vroeg of iemand nog iets wilde zeggen. Het werd stil. Tot we de stem hoorden van Esmee, een meisje van elf jaar. “Pappa”, zei ze, “Ik weet niet of je me kunt horen, maar weet je waarom ik nooit met anderen over jouw dood wilde praten? Ik wist niet dat er zoveel andere mensen zijn die ook iemand missen.”

In het samen bezig zijn met gedenken, met symbolen en verhalen, veranderde er iets in Esmee. Veel hulpverleners hadden al geprobeerd met haar te praten, maar niets werkte. Totdat zij een beeld vormde waarin haar vader met anderen in een ander leven was.

‘De doden niet verzwijgen, maar hun leven verhalen en vieren om wat ze te vertellen hebben.’ (Ida van der Lee). Wij dragen allemaal namen, stemmen en beelden in ons mee van mensen die deel uitmaken van ons leven. Deze dag is er een om de namen te noemen, stil te staan bij hun betekenis als deel van het grotere geheel waar wij deel van uit maken. We missen, we verlangen, we hebben verdriet, zoals Maria van Raak dicht. En die kunnen ons dichterbij een diepere bedrading brengen, bij wat een mensenleven.

Allerzielen vieren helpt mij om te gaan zien dat de overledenen die ik met mij mee draag, die mij dierbaar zijn, nu voelbaar deel uitmaken van het grotere geheel van het leven. Zij kwamen ergens vandaan, begonnen niet blanco aan hun leven. Na hun dood gaat er ook iets van hen door. Ik ga zien hoe zij in hun leven vorm hebben gegeven aan relaties, hoe zij zich hebben ingezet voor anderen, hoe zij geworsteld hebben met hun eigen levensopgave. Het maakt voor mij iets duidelijk over hun, én over mijn leven. Mijn ik wordt minder belangrijk. In het wij, dat vaak machteloze meervoud, krijgt mijn leven betekenis die doorgaat. Daarbij is het belangrijk dat ik in een verbond sta van mensen die over de dood heen kijken naar iets groters, ook al weten we niet wat dat precies en concreet zal zijn. Een vrede, een liefde die niet meer gehinderd wordt door zorgen en angst. Voor iedereen.

Iedereen, zoals in een mooi verhaal van Dostojevski beschreven. Iedereen zal worden gered. De moeder gods daalt in dat verhaal af tot in de krochten van de hel om zeker te zijn dat er geen is achtergebleven.

Afgelopen jaar stierf Frank Starik die als dichter hielp om vele onbekende mensen die in amsterdam gestorven waren, een waardige begrafenis te geven. Voor een van hen, begraven op begraafplaats sint Barbara in Amsterdam Noord, schreef hij:

AFSCHEID VAN EEN ONBEKENDE

Er is een man gestorven en ik weet niet
wie hij is. Wie hij was. Wat, waarom noch hoe.

Er is een man gestorven en ik weet niet eens waaraan.
Het doet er ook niet toe. Ik ken zijn leeftijd niet en niet zijn naam.

Er is een man gestorven en ik weet niets van zijn dagen
geen van de dagen aan dat schamele verscheiden vooraf gegaan.

Er is een man gestorven en dit is het adres van waar hij werd gevonden
in een huis dat niet het zijne was. Niet dat het iets zegt.

Hij is al weg. Hij laat niets achter dan een DNA-profiel. Toch.
Er is een mens gestorven met een leven, met een hart, een ziel

We noemen de namen. Beroemde namen die we in de krant hebben gelezen (burgemeesters, oud-premiers, journalisten, schrijfsters, zangers en zangeressen), namen van gestorvenen in onze gemeenschap. En laten daarbij we ook de naamlozen gedenken. In onze stad, in onze soms zo wrede wereld.

Laten wij bidden dat al onze gestorvenen, die wij meedragen in ons hart, waarvan wij ons een flard of een beeld, een gevoel kunnen herinneren over mogen gaan naar het grotere leven bij God. Amen

Marcel Elsenaar

We lezen:

- Openbaring 21, 1-5
- Maria van Raak: 'Ode aan het missen'